

Liber

Incipiunt capitula libri septimi.

Itrum quicquid de deo non relatiue: sed ad seipm recte dicitur: cuiuslibet p sone in trinitate cōueniat.

ii Ea q̄ patris et filij essentiā significant nō esse relatiua: qz q̄cquid ad se: nō ad aliqd dicunt simul ambo sunt.

iii De sapia a deo genita vel creata.

iiii Quid vela grecis vellatinis necesse fu erit dici de ineffabili trinitate.

v De substantia et essentia.

vi De tribus psonis vnus essentie.

Aurelij Augustini liber septimus incipit.
Itrum q̄cquid de deo nō relatiue: s̄ ad seipm recte dicitur: cuiuslibet psonae in trinitate pueniat.

Capitulum. I.

Num nūc queramus diligētius q̄trum dat deus qd pauloante distulim⁹. Itrum et singla queqz in trinitate psona possit et p se ipam nō cū ceteris duab⁹ dici deus: aut magnus: aut sapiēs:

aut verus: aut omnipotēs: aut iustus: et si qd aliud dici de deo pōt non relatiue: s̄ ad seipm.

An x̄o nō dicant ista: nisi cū trinitas intelligit.

I. Cor. hoc em̄ qdē facit: qz scriptū est: x̄pm dei virtutē et dei sapiam: vtrū ita sit p̄ sapie atqz virtutis sue: vt hac sapia sapiēs sit quā genuit: et hac virtutē potens quā genuit: et qz sp̄ potens et sapiēs: sp̄ genuit virtutē et sapiam.

Dixeram⁹ em̄ si ita est: cur nō et magnitudinis sue pater sit q̄ magn⁹ est: et bonitatis q̄ bon⁹ est: et iusticie q̄ iustus: et alia si q̄ sunt.

Aut si hec oīa plurib⁹ vocabulis in eadē sapia et virtute intelliguntur vt eadē sit magnitudo q̄ virtus: ea bonitas q̄ sapia: et ea rursus sapia q̄ virtus: sicut iaz tractauimus: meminere cū aliqd horū noīo sic accipiendū esse: ac si oīa cōmēmore.

Querit⁹ ḡ an p̄ etiā singulus sit sapiēs: atqz ip̄a sibi ipse sapia: an ita sit sapiēs quō dicēs.

Verbo ei qd genuit dicēs ē: nō x̄bo qd p̄ferē et sonat et transit: s̄ x̄bo qd erat apud deū: et deus erat verbū et oīa p̄ ipm facta sunt: x̄bo eqli sibi q̄ sp̄ atqz in cōmutabiliter dicit seipm.

Nō est em̄ ip̄e x̄bū sicut nec filius nec imago. Dicēs aut̄ except̄ illis t̄palib⁹ vocibus x̄bi dei: q̄ in creatura fuit nā sonāt et trāseūt.

Dicēs ḡ illo coeterno x̄bo nō singulus intelligit: s̄ cū ip̄o x̄bo sine q̄ non est vtiqz dicēs.

Ita ne et sapiens sicut dicēs: vt ita sit sapia sic verbū: et h̄ sit x̄bū esse qd est esse sapiam: h̄ etiam esse virtutem: vt virtus et sapia et x̄bū idem sit: et relatiue dicat: sicut fili⁹ et imago atqz ille nō singulus potēs vel sapiēs: s̄ cuz ip̄a virtute et sapia quā genuit: sicut nō singul⁹

dicens: sed eo verbo et cum eo verbo quod genuit: atqz ita magnus ea et cum ea magnitudi ne quam genuit.

Et sic non alio magnus: alio deus: sed eo magnus quo deus: quia non aliud illi est magnum esse: aliud deum esse: con quens est: vt nec deus singulus: s̄ ea et cuz ea deitate quam genuit: vt sic sit fili⁹ deitas p̄ is sicut sapientia et virtus patris: et sicut ē verbum et imago patris.

Et quia non aliud illi est esse: aliud deum esse: ita sit etiam essentia patris filius: sicut est verbum et imago eius.

Ac per hoc etiam excepto eo quod pater est: non sit aliquid pater: nisi quia est ei filius: vt nō tā tum id quod dicitur pater: qd manifestum est eum non ad seipm: sed ad filiū relatiue dici: et ideo patrem qz est ei filius: sed omnino vt sit qd ad seipm est: ideo sit qz genuit essentiā suā.

Sicut em̄ magnus est: non nisi ea quam genuit magnitudine: ita et est non nisi ea quam genuit essentia: quia non est aliud illi esse: aliud magnum esse.

Ita ne igitur pater est essentie sue: sicut pater est magnitudinis sue. Sicut pater virtutis ac sapientie sue: eadē quippe eius magnitudo que virtus et eadē essentia q̄ magnitudo.

Hec disputatio nata ē ex eo qd scriptum est christum esse dei virtutem et dei sapientiam.

Quapropter in eas angustias sermo coartatur: cum ineffabili a fari cupimus: vt aut dicamus christum nō esse dei virtutem et dei sapientiam: atqz ita impudēter et impie resistamus apostolo: aut christū quidem dei virtutem et dei sapientiam esse fateamur: sed eius patrē nō eē patrē virtutis et sapientie sue: quod non minus impium est.

Sic em̄ nec christi erit pater: quia x̄ps dei virtus et dei sapientia est: aut non esse patrē virtute sua potētē: neqz sapientia sua sapientem: qd q̄s audeat dicere: aut aliud in patre intelligi esse: aliud sapientem eē: vt non hoc ipso sit quo sapiens est: quod de anima intelligi solet: que alias insipiens: alias sapiens ē: velut natura mutabilis: et nō summe perfectaqz simplex: aut patrē nō esse aliquid ad se ipsum: et nō solum quod pater est: sed omnino qd ē: ad filiū relatiue dici.

Quō ḡ eius dezentie filius cui⁹ pater: qm̄ quidem ad seipsum nec essentia est: nec omnino est ad seipm sed etiam esse ad filium illi est.

Item multo magis vnus eiusdemqz essentie: qz vna eademqz eēntia pater et filius: qm̄ quidē patri nō ad seipm est ipm esse: sed ad filiū quā essentiam genuit: et qua essentia est quicquid est.

Neuter ergo ad se est: et vterqz ad inuicem relatiue dicitur: an pater solus: non solum

I. Cor.

Iob.

quod patet dicitur: sed omnino quicquid dicitur: relative ad filium dicitur: ille autem dicitur ad patrem: et ad se: et si ita est: quid dicitur in filio ad se: an ipsa essentia. Sed patris essentia est filius sicut patris virtus: et sapientia: sicut verbum patris: et imago patris: aut si essentia dicitur ad se filius: pater autem non est essentia: sed genitor essentie: non est autem ad seipsum: sed hac ipsa essentia quam genuit: sicut hac ipsa magnitudine magnus quam genuit: et magnitudo dicitur ad se filius: ergo et virtus et sapientia et verbum et imago. Quid autem absurdum est imaginem ad se dici: aut si non id ipsum est imago et verbum quod est virtus et sapientia: sed illa relative dicuntur: hec autem ad se non ad aliud incipit non ea sapientia quam genuit: sapiens est pater: quia non potest ipse ad ea relative dici: et illa ad eum relative non dici: omnia enim que relative dicuntur ad invicem dicuntur. Restat itaque: ut etiam essentia filius relative dicatur ad patrem. Ex quo conficitur inopinabilissimum sensus: ut ipsa essentia non sit essentia: vel certe cum dicitur essentia: non essentia sed relatiuum indicat: quod cum dicitur dominus: non essentia indicat: sed relatiuum quo refertur ad seruum. Cum autem homo dicitur vel aliquid tale: quod ad se non ad aliud dicitur: tunc indicatur essentia: homo ergo cum dominus dicitur: homo essentia est: dominus vero relative dicitur: homo enim ad se dicitur: dominus ad seruum: homo autem versus agitur: si essentia ipsa relative dicitur: essentia ipsa non est essentia. Hoc accedit: quod omnis essentia que relative dicitur: est etiam aliquid excepto relatiuo: sicut homo dominus: homo fructus et equus iumentum: et nummus arra: homo et equus et nummus ad se dicuntur: et sube sunt vel essentie dominus vero et seruus et iumentum et arra: ad aliquid relative dicuntur. Sed si non esset homo: id est aliqua subiecta: non esset que relative dominus diceretur. Et si non esset equus quedam essentia: non esset quod iumentum relative diceretur. Ita si nummis non esset aliquid substantia: nec arra posset relative dici. Quapropter si et pater non est aliquid ad seipsum: non est omnino qui relative dicatur ad aliquid. Non enim si cur ad aliquid coloratum refertur color eius: nec omnino ad se dicitur color: sed semper alicuius colorati est. Illud autem cuius color est etiam si eoque coloratum dicitur ad coloratum refertur: tamen id quod corpus dicitur ad se dicitur. Nullo modo ita putandum est patrem non dici aliquid ad seipsum: sed quicquid dicitur ad filium dici. Quid enim dicitur filium ad seipsum dici et ad patrem. Cum de magnitudine magna et christus potens: versus ad seipsum: et magnitudo atque virtus magni et potentis patris: que pater magnus et potens est. Non ergo ita: sed versus substantia: et versus substantia. Sicut autem absurdum est dicere candidum non esse candorem: sic absurdum

est dicere sapientem non esse sapientiam. Et sic candor ad seipsum candidus dicitur: ita et sapientia ad seipsum dicitur sapiens. Sed candor corporis non est essentia: quoniam ipsum corpus essentia est: et illa eiusque qualitas: versus et ab ea dicitur candidum corpus: cui non hoc est esse quod candidum esse. Aliud enim ibi forma et aliud color: et versus non in seipso: sed in aliqua mole. Que moles nec forma nec color est: sed formata et colorata. Sapientia vero et sapient est. Et quoniam quecumque anima participatione sapientie fit sapiens: si rursus desipiat: manet tamen in se sapientia. Nec cum anima fuerit in stulticia: et commutata illa mutatur: non ita est in eo qui ex ea fit sapiens: quemadmodum candor in corpore quod ex illo candidum est. Cum enim corpus in alium colorem fuerit mutatum: non manebit candor ille: sed omnino esse desinet. Et si et pater qui genuit sapientiam ex ea fit sapiens: neque hoc est illi esse quod sapere: qualitas eius est filius non proles eius: et non ibi erit iam summa simplicitas. Sed absit ut ita sit: quia vere ibi est summe simplex essentia: hoc ergo est ibi esse quod sapere. Et si hoc est ibi esse quod sapere: non per illam sapientiam quam genuit sapiens est pater: alioquin non ipse illam: sed illa eum genuit. Quid enim aliud dicimus cum dicimus hoc illi esse esse quod sapere: nisi eo est que sapiens est. Quapropter que causa illi est ut sapiens sit: ipsa illi causa est ut sit: proinde si sapientia quam genuit causa illi est ut sapiens sit: etiam ut sit: ipsa illi causa est. Quod fieri non potest: nisi gignendo eum aut faciendo. Sed neque genitricem neque conditricem patris vel loco modo quisque dixerit sapientiam. Quid enim est insanus. Ergo et pater ipsa sapientia est. Et ita dicitur filius sapientia patris: quomodo dicitur lumen patris: id est ut quemadmodum lumen de lumine: et versus unum lumen: sic intelligatur sapientia de sapientia: et versus una sapientia: ergo et una essentia: quia hoc est ibi esse quod sapere. Quod enim est sapientie sapere: et potentie posse et eternitati eternam esse: iusticie iustam esse: magnitudini magnam esse: hoc est essentie ipsum esse. Et quod in illa simplicitate non est aliud sapere quam esse: eadem ibi sapientia que essentia.

Et que patris et filij essentiam significant non esse relatiua: quia quicquid ad se non ad aliquid dicitur simul ambo sunt.

Capitulum II.

Iter igitur et filius simul una essentia: et una magnitudo: et una veritas: et una sapientia. Sed non pater